

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΕΠΙ ΤΗ ΛΗΞΕΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ
«ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ»**

«Οί Προκαθήμενοι καί οί Αντιπρόσωποι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν...ἐπαναβεβαιουῦμεν...τήν ἐπιθυμίαν ἡμῶν ὅπως, παρά τās οίασδήποτε δυσκολίας, συνεχίσωμεν τούς θεολογικούς διαλόγους μετά τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, ὡς καί τούς διαθρησκειακούς διαλόγους...».

Με δεδομένη τῆ συμμετοχή των Ὁρθοδόξων στο διαθρησκειακούς διαλόγους, με ανώτατη μάλιστα συνοδική διατύπωση (Μήνυμα των Προκαθημένων του 2008), ἀλλά και τὴν ἀλλαγὴ παραδείγματος στον τρόπο ἀσκήσης τῆς χριστιανικῆς ιεραποστολῆς σε παγκόσμιο ἐπίπεδο, και μάλιστα ἐπὶ τῆ βάσει τῆς θεολογικῆς συμβολῆς των Ὁρθοδόξων, ἡ ἐνασχόληση με τὴν διατύπωση, θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ, μίας Ὁρθόδοξης «θεολογίας των θρησκειῶν» ἀποτελεῖ χρέος τῆς Ὁρθόδοξης ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας πρὸς τὴν Ἐκκλησία μας.

Με ἀφορμὴ αὐτὴ τὴν ρητὴ διατύπωση, ἀλλά και τὸν προβληματισμὸ που δημιουργήθηκε, ἀκόμη και στον ἐπιστημονικὸ κόσμο, τὸ τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, ἀπὸ κοινού με τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ του Τιμίου Σταυροῦ και τὸ Κέντρο Οικουμενικῶν, Ἱεραποστολικῶν και Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Μητρ. Παντελεήμων Παπαγεωργίου», διοργάνωσαν σειρὰ ἐπιστημονικῶν συμποσίων με στόχο (α) τὴ διερεύνηση του προβλήματος τῆς ὑπαρξῆς, ἀλλά και ἡ υπεύθυνη ἀντιμετώπιση, των σύγχρονων ζωντανῶν θρησκευμάτων (ἡμερίδα 11.5.2012), και (β) τὴν καρδιά του σύγχρονου ιεραποστολικοῦ προβληματισμοῦ, δηλαδὴ τὴν ἀνάγκη ἢ δυνατότητα διατύπωσης μίας «θεολογίας των θρησκειῶν» (συμπόσιο 14-15.6.2013).

Ἡ θεματικὴ και ἡ προβληματικὴ αὐτὴ ἀπασχόλησε εἰδικὸ ἐπὶ του θέματος μεταπτυχιακὸ σεμινάριο του τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ τὴν περασμένη ἀκαδημαϊκὴ χρονιά. Ἀν και φιλοδοξία τῆς ὅλης ἐπιστημονικῆς ἐνασχόλησης ἦταν ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα ἀπὸ τὴν οπτικὴ γωνία τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης, δεν παρέλειψε να ἀσχοληθεῖ και με τὴν ἐμπειρία ἐπὶ του θέματος των ἄλλων χριστιανῶν.

Ἀπὸ τα πορίσματα των συμποσίων συνοπτικὰ ἀναφέρονται τα ἀκόλουθα: ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος δεν ἀποτελεῖ μία σιωπηρὴ ἀποδοχή, ὅτι «ὅλες οἱ θρησκείες εἶναι οἱ ἴδιες». Ἡ ἐνασχόληση μ' αὐτόν δεν ὑπονομεύει τὴν καθολικότητα και τὴν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Δεν ἀναιρεῖ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰω 14:6), οὔτε σχετικοποιεῖ τὴν ὁμολογία των ἀποστόλων, ὅτι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πραξ 4:12). Ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος δεν θέτει στο περιθώριο τὸν διαχριστιανικὸ διάλογο, οὔτε οδηγεῖ στο συγκρητισμὸ. Ὡς τμήμα δε τῆς σύγχρονης χριστιανικῆς μαρτυρίας δεν εἶναι ἀπλὰ ἓνας ἀκαδημαϊκὸς διάλογος (inter-

religious dialogue), ούτε σχετίζεται με την συγκριτική θρησκείολογία, αλλά διάλογος και (επι)κοινωνία με τους πιστούς των άλλων ζωντανών θρησκευμάτων (inter-faith dialogue), και δεν θα πρέπει να οδηγεί σε συγκρότηση ενός αντι-νεωτερικού μετώπου.

Οι Ορθόδοξοι πιστοί κατά την άσκηση του επιτακτικού ιεραποστολικού των καθήκοντος οφείλουν να προβάλουν τη συμφιλίωση και τη θεραπεία, και να καταθέτουν την μαρτυρία τους ως οι κατ' εξοχήν «διάκονοι της καταλλαγής», αφού «τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς» (Β' Κορ 5,18).

Η ερευνητική αυτή προσπάθεια εξέτασε σε βάθος τα όρια της εν Χριστώ σωτηρίας, και το εάν νομιμοποιούνται έστω και κατ' ελάχιστον τα άλλα ζωντανά θρησκευτάματα. Με βάση την αμοιβαιότητα που υπάρχει ανάμεσα στην «οικονομία του Υιού» και την «οικονομία του Αγίου Πνεύματος», το οποίο «όπου θέλει πνει» (Ιω. 3,8) διερευνήθηκε αν μπορούμε να αποκλείσουμε τις μη-χριστιανικές θρησκείες ως σημεία στα οποία επενεργεί το Άγιο Πνεύμα. Προεξέτεινε όμως τη διερεύνηση του θέματος και πέραν της Πνευματολογίας προς την Χριστολογία, υπογραμμίζοντας ότι η περί «σπερματικού λόγου» θεολογία μπορεί να αποτελέσει το θεμέλιο μιας υγιούς Ορθόδοξης θεολογίας των θρησκειών, που θα βρίσκεται πέρα από το δίπολο της αποκλειστικότητας (exclusivismus) και της περιεκτικότητας (inclusivismus). Επίσης ανέδειξε και την προοπτική των διαφόρων «διαθηκών» της Π.Δ., αλλά και των ευαγγελικών διηγήσεων, με κορυφαία την παραβολή της τελικής κρίσεως (την magna Charta του Χριστιανισμού), και κυρίως την περί «αφέσεως» διδασκαλία του Χριστού και την παγκοσμιότητα της εν Χριστώ σωτηρίας σε ορισμένα χωρία της Αγίας Γραφής και κυρίως στην διδασκαλία των Ποιμαντικών επιστολών για την εις Άδου κάθοδο του Χριστού.

Κατέληξε στο γενικό συμπέρασμα, ότι τόσο στην Αγία Γραφή όσο και στην Πατερική παράδοση υπάρχουν στοιχεία που κατοχυρώνουν την αντίληψη θεώρησης των άλλων θρησκειών ως ανθρωπίνων κατασκευών, αλλά και μαρτυρίες που ενώ αναγνωρίζουν το Χριστό ως τον μοναδικό σωτήρα του κόσμου και την εκκλησία του ως κιβωτό σωτηρίας, αναγνωρίζουν τη σωστική παρουσία του Θεού και πέραν των ορίων της Εκκλησίας. Από θεολογικής απόψεως, και κυρίως στα πλαίσια της Ορθόδοξης παράδοσης, τεκμηριώθηκε ότι είναι δυνατή μία σύνθεση των δύο αυτών θέσεων, που αποτελούν εξ ίσου ουσιαστικά στοιχεία της χριστιανικής πίστεως, και για το λόγο αυτό η όποια Ορθόδοξη διατύπωση μιας θεολογίας των θρησκειών θα πρέπει να βασίζεται στην καθολικότητα της χριστιανικής παράδοσης και όχι σε επιλεκτικά στοιχεία που τις περισσότερες φορές αντανακλούν προσωπικές φοβίες και ιδεολογικές συντηρητικές ή φιλελεύθερες αντιλήψεις.

Επομένως, σε τελευταία ανάλυση θεωρήθηκε πως από την σκοπιά της Ορθόδοξης θεολογίας είναι δυνατή, εφικτή, αλλά και θεμιτή, μια «θεολογία των θρησκειών», η οποία όμως χρήζει περαιτέρω επιστημονικής θεολογικής διερεύνησης.

Το σύνολο των εισηγήσεων των Ορθόδοξων αυτών διαθρησκειακών συμποσίων θα δημοσιευτούν στο δεύτερο αφιερωματικό τεύχος του 2013 του επιστημονικού περιοδικού της Εκκλησίας της Ελλάδος «Θεολογία», και υποβάλλονται καθικόντως στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Εκκλησία της Ελλάδος.

Από την Οργανωτική Επιτροπή